থাকুৰ ৰঘুবীৰ সিং

-বনাম-

আজমেৰৰ কোৰ্ট অৱ ৱাৰ্ডচ আৰু অন্যান্য।

১৫/০৫/১৯৫৩

[ন্যায়াধীশ মেহৰ চান্দ মহাজন, ন্যায়াধীশ মুখাৰ্জী, ন্যায়াধীশ গুলাম হাছান, ন্যায়াধীশ ভাগৱতী আৰু ন্যায়াধীশ জগন্নাথ দাস।

১৯৫০চনৰ ভাৰতৰ সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৯(১), ১৯(৫), ৩১এ- আজমেৰ ৰেভেনিউ এণ্ড লেণ্ড ৰেকৰ্ডচ এক্ট (আজমেৰ ৰাজহ আৰু ভূমি অভিলেখ আইন) (XLII, ১৯৫০)ৰ ধাৰা১১২- আজমেৰ গবৰ্ণমেন্ট ৱাৰ্ডচ ৰেগুলেচন(আজমেৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ডচ নিয়মাৱলী) (I, ১৮৮৮), ধাৰা৬,৭- স্বভাৱসিদ্ধ ভাৱে ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ খৰ্ব কৰা জমিদাৰসকলক অযোগ্য স্বত্বাধিকাৰী বুলি ঘোষণা কৰা আৰু ৱাৰ্ডচ(প্ৰতিপাল্য অধিকৰণ)ৰ আদালতক ভূমি পৰিচালনা কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা বিধি- বৈধতা- মৌলিক অধিকাৰৰ উলংঘন- যুক্তিযুক্ততা- অনুচ্ছেদ ৩১এৰ পৰিষৰ- "অধিকাৰৰ পৰিৱৰ্তন"ৰ অৰ্থ।

আজমেৰ টেনান্সি এণ্ড লেণ্ড ৰেকৰ্ডছ এক্ট (XLII, ১৯৫০)ৰ ধাৰা ১১২-ত উল্লেখ কৰা হৈছে যে, "যদি কোনো জমিদাৰে এই আইনৰ অধীনত এজন ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ অভ্যাসগতভাৱে উলংঘন কৰে, তেন্তে তেওঁ আজমেৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ডচ নিয়মাৱলী, ১৮৮৮ (I, ১৮৮৮)ৰ ধাৰা ৭-ত উল্লেখ থকা স্বত্বেও উক্ত নিয়মাৱলীৰ ধাৰা৬-ৰ অৰ্থৰ ভিতৰত 'নিজৰ

সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অযোগ্য হোৱা জমিদাৰ' বুলি গণ্য কৰা হ'ব আৰু তেওঁৰ সম্পত্তি ৱাৰ্ডচ আদালত(ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ সৃষ্ট আইনী প্রতিষ্ঠান)ৰ তত্বাৱধানত লোৱা হ'ব।" ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১-ৰ ৬নং অনুচ্ছেদ অনুসৰি মুখ্য আয়ুক্তৰ পূৰ্বৰ অনুমোদনৰ সৈতে ৱাৰ্ডচৰ আদালতে তেওঁৰ সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অযোগ্য হোৱা যিকোনো ভূমিৰ অধিকাৰীৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ওপৰত উল্লেখ কৰা আইনৰ অধীনত ৱাৰ্ডচ আদালতৰ দ্বাৰা অধিগ্ৰহণ কৰা সম্পত্তি, ৩২নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত সাহায্য আৰু সম্পত্তি পুনৰুদ্ধাৰ আৰু অন্যান্য উপযুক্ত সাহায্যৰ বাবে আবেদনকাৰীয়ে আবেদন কৰিছিলঃ

উপস্থাপিত হৈছে যে, (i) XLII, ১৯৫০ আইনৰ ধাৰা১১২ আৰু ৰেগুলেচন I, ১৮৮৮ৰ উপধাৰা৬ আৰু ৭ৰ সংযুক্ত কাৰ্য্যকৰীকৰণৰ ফলস্বৰূপ ৱাৰ্ডচৰ আদালতে নিজৰ বিবেচনামতে আৰু নিজৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ভিত্তিত এজন জমিদাৰৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰিব পাৰে, যিয়ে অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰিছিল, লগতে ৱাৰ্ডচৰ আদালতৰ নিজাববীয়া সিদ্ধান্তক দেৱানী আদালতত প্ৰশ্ন কৰিব নোৱাৰি; সেয়েহে ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ সৈতে পঢ়া ১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ধাৰা১১২-ই, সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৯(১)ৰ দ্বাৰা নিশ্চয়তা দিয়া আবেদনকাৰীৰ মৌলিক অধিকাৰ উলংঘন কৰিছিল আৰু সেয়েহে ৰদ কৰিব পৰা আছিল;

(ii) ধাৰা১১২-ৰ ব্যৱস্থাসমূহক জনসাধাৰণৰ স্বাৰ্থত অনুচ্ছেদ ১৯(১)(এফ)-ত আৰোপ কৰা "যুক্তিসঙ্গত সীমাবদ্ধতা" হিচাপে গণ্য কৰিব নোৱাৰি। কিয়নো এইবোৰে কেৱল কাৰ্যপালিকাৰ বিবেচনাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এই অধিকাৰ উপভোগ সম্পূৰ্ণৰূপে অস্বীকাৰ কৰিছিল;

(iii) সেয়ে ধাৰা১১২-ক সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ৩১এ-ৰ দ্বাৰা বৈধ কৰা হোৱা নাছিল, যিহেতু অনুচ্ছেদ৩১এ-ৰ "ৰাজ্যই কোনো সম্পত্তি বা তাত থকা কোনো অধিকাৰ অধিগ্ৰহণ কৰা বা এনে কোনো অধিকাৰ বিলুপ্তি বা পৰিৱৰ্তনৰ ব্যৱস্থা কৰা আইন" অৰ্থৰ ভিতৰত নাছিল। অনুচ্ছেদ ৩১এ-ৰ "পৰিৱৰ্তন" শব্দটোৰ সন্দৰ্ভত কেৱল এজন নাগৰিকৰ স্বত্বাধিকাৰৰ সংশোধন, যেনে- সেই অধিকাৰ নিৰ্মূল কৰা আৰু ইয়াৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত এটা নিৰ্দিষ্ট বা অনিৰ্দিষ্ট সময়ৰ বাবে সম্পত্তিৰ পৰিচালনাৰ অধিকাৰৰ কেৱল নিলম্বন অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰে।

প্ৰাৰম্ভিক ক্ষেত্ৰাধিকাৰ- আবেদন নং ২৯/১৯৫৩। ভাৰতৰ সংবিধানৰ ৩২নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত দাখিল কৰা আবেদনত আবেদনকাৰীৰ ইষ্টিমৰাৰী সম্পত্তি আৰু অন্যান্য সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিবলৈ আৰু উক্ত সম্পত্তি আৰু সম্পত্তিৰ দখল আৰু ব্যৱস্থাপনা পুনৰুদ্ধাৰৰ বাবে আজমেৰৰ ৱাৰ্ডচ আদালতক নিৰ্দেশ দিয়াৰ বাবে অনুৰোধ কৰা হৈছিল।

আবেদনকাৰীৰ পক্ষত *জে. বি. দাদাচাঞ্জি* আৰু *এইচ. চি. সোগাইন*।

উত্তৰদাতাৰ পক্ষত ভাৰতৰ এটৰ্নী-জেনেৰেল- এম. চি. ছেতলৱাদ (ভাৱ দত্ত শৰ্মাৰ সৈতে)।

১৯৫৩চনৰ ১৫মে। আদালতৰ ৰায় প্ৰদান কৰা হৈছিল।

ন্যায়াধীশ মহাজন- সংবিধানৰ ৩২নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত আবেদনকাৰীৰ কিছুমান মৌলিক অধিকাৰ উলংঘনৰ অভিযোগৰ বিৰুদ্ধে সাহায্য বিচাৰি দাখিল কৰা এইখন এখন আবেদনৰ উত্থাপন হয়।

আবেদনকাৰী গৰাকীৰ ১৮৭৫চনত তেওঁৰ পূৰ্বপুৰুষক প্ৰদান কৰা ইষ্টিমৰাৰী সনদৰ অধীনত আজমেৰ ৰাজ্যত এক "ইষ্টিমৰাৰী ইষ্টেট" আছে।

তাত তেওঁ আজমেৰ ভূমি আৰু ৰাজহ নিয়মাৱলী (II, ১৮৭৭)ৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত কিছুমান কৰ্তব্য পালন কৰাৰ বাধ্যবাধকতাৰ সৈতে জীৱনজোৰা স্বত্বাধিকাৰ ভোগ কৰে।

আজমেৰৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ডচ নিয়মাৱলী (I, ১৮৮৮)ৰ অধীনত গঠন কৰা ৱাৰ্ডচ আদালত আজমেৰৰ ডেপুটি কমিছনাৰে ১৯৫২চনৰ ১৮ছেপ্টেম্বৰত আজমেৰ টেনান্সি এণ্ড লেণ্ড ৰেকৰ্ডছ এক্ট, ১৯৫০(XLII, ১৯৫০)ৰ ১১২নং ধাৰাৰ সৈতে নিয়মাৱলীৰ ৬ আৰু ৭নং ধাৰাৰ অধীনত কাম কৰাৰ উদ্দেশ্যৰে উক্ত সম্পত্তিৰ অধিকাৰৰ লগতে তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰে আৰু, সেয়েহে এই আবেদনখন *মেণ্ডামাছ* (পৰমাদেশ) লেখ বা এনে উদ্দেশ্যত বা সম্পত্তিৰ অধিকাৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ বাবে ৱাৰ্ডচ আদালতলৈ নিৰ্দেশ জাৰী কৰাৰ বাবে আৰু সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিবৰ উদ্দেশ্যে কৰা হৈছে।

১৯৫২চনৰ ১৮ছেপ্টেম্বৰত ৱাৰ্ডচ আদালতৰ দ্বাৰা দিয়া নিৰ্দেশক বাতিল আৰু কোনো প্ৰভাৱ নপৰা বুলি অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছে, কিয়নো যিবোৰ বিধিবদ্ধ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ইয়াক প্ৰস্তুত কৰা হৈছে, সেইবোৰে সংবিধানৰ অংশ নং III-ৰ ব্যৱস্থাসমূহ উলংঘন কৰে আৰু সংবিধানৰ ১৯(১)(এফ)অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা নিশ্চয়তা দিয়া আবেদনকাৰীৰ অধিকাৰবোৰ কাঢ়ি লয় আৰু সংকুচিত কৰে।

আইনখনৰ দশম অধ্যায়ৰ ৭টা ধাৰাৰ গোটৰ ভিতৰৰ এটা গোট ১৯৫০চনৰ XLIIআইনৰ ধাৰা নং১১২ "ক্ষতিপূৰণ আৰু শাস্তি" বিষয়ৰ সৈতে সম্পৰ্কিত। ধাৰাটোৱে ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ অভ্যাসগতভাৱে উলংঘন কৰাৰ বাবে শাস্তি নিৰ্ধাৰণ কৰিছে আৰু এনেদৰে কয় যে-

"যদি কোনো জমিদাৰে এই আইনৰ অধীনত এজন ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ অভ্যাসগতভাৱে উলংঘন কৰে, তেন্তে তেওঁ আজমেৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ডচ নিয়মাৱলী, ১৮৮৮ (১, ১৮৮৮)ৰ ৭নং ধাৰাত যিকোনো কথা থকা স্বত্বেও, উক্ত নিয়মাৱলীৰ ৬নং ধাৰাৰ অধীনত "নিজৰ সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অযোগ্য হোৱা জমিদাৰ" বুলি গণ্য কৰা হ'ব আৰু তেওঁৰ সম্পত্তি ৱাৰ্ড আদালতৰ তত্বাৱধানত লোৱা হ'ব।

পূৰ্বৰ ১১০নং ধাৰাটোৰ যুক্তি আছিল যে-

"যদি কোনো জমিদাৰ বা তেওঁৰ প্ৰতিনিধিয়ে, ভাৰতীয় দণ্ডবিধি(XLV, ১৮৬০)ৰ অৰ্থৰ ভিতৰত ভাড়াটিয়াৰ পৰা কোনো লেগ বা নেগ সংগ্ৰহ কৰে, তেন্তে তেওঁ এক্সটৰচন(বলপূৰ্বক আদায়) লোৱাৰ অপৰাধ কৰা বুলি গণ্য কৰা হ'ব।"

যেনেদৰে ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ১১০ৰ অধীনত এজন জমিদাৰৰ দ্বাৰা কৰা ইল্লিগেল ইক্সেকচন(অবৈধ উৎপীড়ন)ক অপৰাধ বুলি ঘোষণা কৰে, একেদৰে ধাৰা ১১২-এ এজন ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ অভ্যাসগতভাৱে উলংঘন কৰা এজন জমিদাৰক "নিজৰ সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অযোগ্য ব্যক্তি" বুলি ঘোষণা কৰে, যি ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১-ৰ ধাৰা ৬-ৰ অৰ্থৰ ভিতৰত, যাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁৰ সম্পত্তি ৱাৰ্ডচ আদালতে অধিগ্ৰহণ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ হ'ব। অভ্যাসগতভাৱে ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ ঊলংঘা কৰা জমিদাৰসকলক শাস্তি দিয়াৰ বাবে এই ধাৰাটো হৈছে- এক সুদক্ষ আৰু নতুন আহিলা। ইয়াৰ দ্বাৰা আজমেৰ মেৰৱাৰাৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ডচসমূহৰ নিৰীক্ষণৰ বাবে উন্নত ব্যৱস্থা কৰাৰ বাবে প্ৰণয়ন কৰা ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১-ৰ শাস্তিমূলক উদ্দেশ্যৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰাৰ অনুমতি দিয়ে। আইনৰ ধাৰা ১১২-ত ঘোষণাৰ অধীনত, যিসকল জমিদাৰে অভ্যাসগতভাৱে ভাড়াটিয়াৰ

অধিকাৰ উলংঘন কৰে, তেওঁলোক নিজৰ সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অক্ষম ব্যক্তিৰ শ্ৰেণীৰ ভিতৰত পৰে আৰু নিয়মাৱলীৰ ধাৰা ৬-ৰ পৰিসৰৰ অন্তৰ্ভূক্ত, এই চৰ্ত অনুসৰি যে-

"মুখ্য আয়ুক্তৰ পূৰ্বৰ অনুমোদনৰ সৈতে ৱাৰ্ডচৰ আদালতে নিজৰ সম্পত্তি পৰিচালনা কৰিবলৈ অযোগ্য হোৱা যিকোনো জমিদাৰীৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।"

সেয়েহে, ১৯৫০চনৰ XLIIআইনৰ ধাৰা ১১২ আৰু ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১-ৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ সংযুক্ত কাৰ্য্যকৰীকৰণৰ ফল হ'ল- ৱাৰ্ডৰ আদালতে নিজৰ বিবেচনামতে আৰু ইয়াৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ভিত্তিত, এজন জমিদাৰৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰিব পাৰে, যিয়ে অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰে। এনে ধাৰণাৰ পূৰ্বৰ চৰ্তটো হৈছে- মুখ্য আয়ুক্তৰ পূৰ্বৰ অনুমোদন, যি দিয়াটোও সম্পূৰ্ণৰূপে তেওঁৰ বিবেচনাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা বিষয়। ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ ধাৰা ২৭ত উল্লেখ কৰা হৈছে যে- "এই নিয়মাৱলীৰ দ্বাৰা ৱাৰ্ডচ আদালত বা মুখ্য আয়ুক্তক প্ৰদান কৰা যিকোনো বিবেচনাৰ ব্যৱহাৰক কোনো দেৱানী আদালতত প্ৰশ্ন কৰা নহ'ব।" আজমেৰ ৰাজ্যৰ হৈ হাজিৰ হোৱা বিদ্বান এটৰ্ণী জেনেৰেলে স্বীকাৰ কৰিছিল যে, ১৯৫০চনৰ XLII বা ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ বিষয়বস্তুৰ ভিতৰত এনে একো নাছিল যিয়ে এজন নিৰ্দিষ্ট জমিদাৰে স্বভাৱগতভাৱে ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰা ব্যক্তি- এই প্ৰশ্নটো নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ বাবে এক আহিলা প্ৰদান কৰিছিল। ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ অধীনত, এজন অযোগ্য স্বত্বাধিকাৰীৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধানৰ ৱাৰ্ডচ আদালতৰ ধাৰণা কেৱল উপ-আয়ুক্ত বা আয়ুক্ত বা মুখ্য আয়ুক্তৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে, আৰু এই বিচক্ষণতাৰ ব্যৱহাৰক

দেৱানী আদালতত কোনো ধৰণে প্ৰশ্ন কৰিব নোৱাৰি। ১৯৫০চনৰ XLIIআইনে এই বিষয়ত একো কোৱা নাই।

১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ১১২নং ধাৰাৰ বিধানসমূহ ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ সৈতে সংবিধানৰ ১৯(১)(এফ)অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা নিশ্চয়তা দিয়া আবেদনকাৰীৰ মৌলিক অধিকাৰ উলংঘন কৰে বুলি কৰা যুক্তি, আমাৰ মতে, সুপ্ৰতিষ্ঠিত আৰু কোনো বিস্তৃত আলোচনাৰ প্ৰয়োজন নাই। আবেদনকাৰীৰ ইষ্টিমৰাৰী সম্পত্তি ধৰি ৰখাৰ অধিকাৰ আৰু ইয়াৰ ওপৰত তেওঁৰ নিষ্পত্তি কৰাৰ ক্ষমতা এই ব্যৱস্থাসমূহৰ দ্বাৰা অনুমোদিত ৱাৰ্ডচ আদালতৰ আইনৰ দ্বাৰা সংকুচিত হৈ পৰে। সম্পত্তি পৰিচালনা কৰা আৰু ইয়াৰ অধিকাৰ উপভোগ কৰাৰ তেওঁৰ অধিকাৰ অনিৰ্দিষ্টকালৰ বাবে স্থগিত ৰখা হৈছে আৰু যেতিয়ালৈকে, ৱাৰ্ডৰ আদালতে আবেদনকাৰীৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত ইয়াৰ নিৰীক্ষণ প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা নাই। এই সময়ছোৱাত, তেওঁ কেৱল তেওঁৰ খৰচৰ বাবে এনে ধন লাভ কৰিব পাৰে। যিহেতু, ৱাৰ্ডৰ আদালতে ইয়াৰ বিবেচনামতে অনুমতি দিয়াৰ সিদ্ধান্ত লয়। সেয়েহে, ১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ১১২নং ধাৰাৰ ব্যৱস্থাসমূহে স্পষ্টভাৱে ১৯(১)(চ)অনুচ্ছেদৰ অধীনত আবেদনকাৰীৰ মৌলিক অধিকাৰক সংকুচিত কৰে আৰু সেই পৰ্যন্ত বাতিল কৰণীয়।

বিদ্বান এটৰ্ণী জেনেৰেলে তিনিটা ভিত্তিত ১১২ধাৰাৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ বৈধতাৰ বাবে প্ৰচাৰ চলাইছিল। তেওঁ দাবী কৰিছিল যে, এজন নিৰ্দিষ্ট জমিদাৰ এজন অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰা ব্যক্তি নেকি প্ৰশ্নটো নিৰ্ধাৰণ কৰাটো ৱাৰ্ডচ আদালতৰ মতামতৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা নাছিল, কিন্তু এইটো এনে এটা বিষয়- যি দেৱানী আদালতত উত্থাপন লগতে প্ৰচাৰ কৰিব পাৰি। লগতে কথাও কোৱা হৈছিল যে, এই

ধাৰাত এনে কোনো উল্লেখ নাই যাৰ দ্বাৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে, এই তথ্যৰ নিৰ্ণয় ৱাৰ্ডচ আদালতৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। এই কথাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছিল যে, ধাৰাটোৱে "নিজস্ব মতত" পৰিচিত ভাষা বা তেনে ধৰণৰ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা নাছিল, যিবোৰ সাধাৰণতে কোনো বিষয় কোনো কৰ্তৃপক্ষৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে নে দেৱানী আদালতত এইবোৰ উত্থাপন কৰিব পাৰি সেই অৰ্থত ইংগিত দিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এই বিবাদ, আমাৰ মতত সুপ্ৰতিষ্ঠিত নহয়। ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা অনুসৰি, XLII/১৯৫০নং আইনত এজন জমিদাৰে অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰাৰ বাবে দোষী নে নহয় সেই প্ৰশ্নটো নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ বাবে কোনো কৌশল নিৰ্ধাৰণ কৰা হোৱা নাই আৰু, ঠিক তেনেদৰেই হৈছে, কিয়নো আইনখনৰ ধাৰা ২ কেৱল এক ঘোষণাত্মক চৰিত্ৰৰ আৰু এইধৰণৰ জমিদাৰক অক্ষম আৰু দুৰ্বলতাত ভুগি থকা বুলি ঘোষণা কৰে। এই ঘোষণা কেৱল তেতিয়াহে কাৰ্য্যকৰী হয় যেতিয়া ৱাৰ্ডচৰ আদালতে নিজৰ বিবেচনামতে এনে স্বত্বাধিকাৰীৰ সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান গ্ৰহণ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। অন্য অৰ্থত ক'বলৈ গ'লে, যেতিয়া উপ-আয়ুক্ত বা আয়ুক্ত বা মুখ্য আয়ুক্তৰ এনে অভিমত হয় যে, এনে স্বত্বাধিকাৰীক তেওঁৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব লাগে, তেতিয়া এই সিদ্ধান্ত ভূমি মালিকৰ কুসংস্কাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে, কিন্তু তেওঁ ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ ধাৰা নং২৭ৰ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই বিষয়াসকলৰ বিবেচনাৰ ব্যৱহাৰক প্ৰত্যাহ্বান জনাব নোৱাৰে। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে ৱাৰ্ডচ আদালতৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ দ্বাৰা, এজন নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তিয়ে অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰে নেকি আৰু তেওঁৰ সম্পত্তি ৱাৰ্ডচ আদালতৰ দ্বাৰা অধিগ্ৰহণ কৰা উচিত নেকি,

দুয়োটা প্ৰশ্ন নিষ্পত্তি হয় আৰু জমিদাৰে এই প্ৰশ্নবোৰৰ ওপৰত দেৱানী আদালতৰ সহায় ল'ব নোৱাৰে। বিদ্বান এটৰ্ণী জেনেৰেলে ক'ৰ্ট অৱ ৱাৰ্ডচ এক্ট বা ১৯৫০চনৰ XLIIআইনৰ কোনো বিধানৰ প্ৰতি আমাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা নাছিল, যাৰ সহায়ত জমিদাৰক তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰৰ অভ্যাসগত উলংঘাকাৰী বুলি গণ্য কৰি ক'ৰ্ট অৱ ৱাৰ্ডচৰ দ্বাৰা কৰা সিদ্ধান্তৰ সঠিকতা পৰীক্ষা কৰিবলৈ দেৱানী আদালতৰ সহায় ল'বলৈ সক্ষম কৰিছিল। ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলীৰ বিধানসমূহে স্পষ্টভাৱে বিপৰীত দিশটো সূচায়।

ইয়াৰ পিছত যুক্তি দিয়া হৈছিল যে, ১১২ধাৰাৰ ব্যৱস্থাসমূহ সংবিধানৰ ১৯(১)(এফ)নংঅনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা নাগৰিকক প্ৰদান কৰা অধিকাৰৰ প্ৰয়োগৰ ওপৰত যুক্তিসংগত সীমাবদ্ধতাৰ সমান আৰু, এই সীমাবদ্ধতা সাধাৰণ জনসাধাৰণৰ স্বাৰ্থত বিৰাজমান। আমাৰ বিচাৰত, এই যুক্তিও সঠিক নহয়। ওপৰত উল্লেখ কৰা অনুসৰি, ১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ১১২নং ধাৰাৰ ব্যৱস্থাসমূহ দণ্ডনীয় প্ৰকৃতিৰ আৰু ইয়াৰ উদ্দেশ্য হৈছে এজন জমিদাৰক শাস্তি প্ৰদান কৰা, যিজনে অভ্যাসগতভাৱে তেওঁৰ ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ উলংঘন কৰে। তেওঁক ৱাৰ্ডচ আদালতৰ দয়াৰ অধীনত ৰাখি আৰু ১৮৮৮চনৰ নিয়মাৱলী ১ৰ কঠোৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ৰাখি শাস্তি দিয়া হয়। বেয়া আচৰণ বা ঘৰৰ মালিকৰ অসদাচৰণৰ বাবে শাস্তি বা শাস্তি নিৰ্ধাৰণ কৰা আইনখনক সম্ভৱতঃ মৌলিক অধিকাৰৰ ওপৰত সীমাবদ্ধতা বুলি গণ্য কৰিব নোৱাৰি। দৰাচলতে, শাস্তি কোনো সীমাবদ্ধতা নহয়। বিজ্ঞ এটৰ্ণী জেনেৰেলে স্পষ্টভাৱে এই কথা স্বীকাৰ কৰিছিল। তথাপিও এনে ব্যৱস্থাটোক মৌলিক অধিকাৰৰ ওপৰত যুক্তিসঙ্গত সীমাবদ্ধতা হিচাপে গণ্য কৰাটো অধিক কঠিন। যেতিয়া কোনো আইনে এজন ব্যক্তিক কেৱল এজন কাৰ্যবাহী

বিষয়াৰ ব্যক্তিগত নিৰ্ণয়ৰ ভিত্তিত অনিৰ্দিষ্ট সময়ৰ বাবে তেওঁৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰে, তেতিয়া এনে এখন আইনক "যুক্তিসঙ্গত" শব্দটোৰ কোনো নিৰ্মাণৰ ওপৰত সেই অভিব্যক্তিৰ ভিতৰত অহা বুলি বৰ্ণনা কৰিব নোৱাৰি, কিয়নো ই কাৰ্যবাহীৰ কেৱল আনন্দ আৰু বিচক্ষণতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি উপভোগ কৰাৰ দ্বাৰা মৌলিক অধিকাৰক সম্পূৰ্ণৰূপে নেতিবাচক কৰে, প্ৰভাৱিত নাগৰিকৰ দেৱানী আদালতত বিপৰীত প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে সহায় লোৱাৰ কোনো অধিকাৰ নাই। সেয়েহে ১৯৫০চনৰ XLIIআইনৰ ধাৰা নং ১১২ক সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৯(৫)ৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত অহা বুলি বৈধ বুলি ধৰিব নোৱাৰি।

শেষত, বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে দাবী কৰিছিল যে, সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ৩১এ-ৰ নিৰাময়মূলক ব্যৱস্থাৰ বাবে ধাৰা১১২ বৈধ আছিল। সেই অনুচ্ছেদটোৱে এনে আইনৰ বৈধতা প্ৰদান কৰে, যি অন্যথা সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ৩১(২) ৰ মৌলিক অধিকাৰ উলংঘা কৰিব পাৰে, কিন্তু ইয়াৰ কাৰ্য্যকলাপ সম্পত্তি আদি অধিগ্ৰহণৰ ব্যৱস্থা কৰা আইনত সীমাবদ্ধ। যি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ-"এই অংশৰ পূৰ্বৱৰ্তী ব্যৱস্থাসমূহ যিয়েই নহওঁক, ৰাজ্য চৰকাৰে কোনো সম্পত্তি বা তাত থকা কোনো অধিকাৰ অধিগ্ৰহণ কৰা বা এনে কোনো অধিকাৰ নিৰ্বাপন বা পৰিৱৰ্তন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা কোনো আইন এই ভিত্তিত বাতিল বুলি গণ্য কৰা নহ'ব যে, ই এই অংশৰ কোনো ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা কোনো অধিকাৰৰ সৈতে অসামঞ্জস্যপূৰ্ণ বা অধিকাৰ কাঢ়ি লয় বা অধিকাৰ সংকুচিত কৰে........।"

১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ধাৰা ১১২ উদ্দেশ্য অনুসৰি- জমিদাৰ আৰু ভাড়াটিয়াৰ অধিকাৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা, স্পষ্টভাৱে জমিদাৰসকলৰ সম্পত্তিৰ "ৰাজ্যৰ দ্বাৰা অধিগ্ৰহণ" বা সেই সম্পত্তিসমূহৰ কোনো অধিকাৰৰ ব্যৱস্থা

কৰা আইন নহয়। এইটো এনে কোনো অধিকাৰ নিৰ্বাপন বা পৰিৱৰ্তনৰ ব্যৱস্থা কৰা আইন নহয়। বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে অনুচ্ছেদ ৩১-এত ব্যৱহাৰ কৰা "পৰিৱৰ্তন" শব্দটোৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল, এই অনুচ্ছেদৰ সন্দৰ্ভত সেই শব্দটোৰ অৰ্থ কেৱল সেই অধিকাৰ নিৰ্বাপনৰ দৰে নাগৰিকৰ স্বত্বাধিকাৰৰ পৰিৱৰ্তন আৰু কেৱল ইয়াৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত নিৰ্দিষ্ট বা অনিৰ্দিষ্ট সময়ৰ বাবে সম্পত্তিৰ ব্যৱস্থাপনাৰ অধিকাৰৰ নিলম্বন অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰে। ঐতিহাসিকভাৱে ক'বলৈ হ'লে, সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ৩১(২)ৰ সৈতে সম্পৰ্ক থকা অনুচ্ছেদ৩১-এৰ ১৯৫০চনৰ XLII আইনৰ ধাৰা ১১২-ত প্ৰণয়ন কৰা আইনৰ সৈতে কোনো প্ৰাসংগিকতা নাই।

ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণসমূহৰ বাবে, আমাৰ অভিমত এইয়ে যে, ১৯৫০চনৰ XLIIআইনৰ ধাৰা১১২ত প্ৰণয়ন কৰা আইনখন ১৯নং অনুচ্ছেদৰ দফা(৫) বা সংবিধানৰ ৩১এ অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা ৰক্ষা কৰা হোৱা নাই। ই স্পষ্টভাৱে সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৯(১)(এফ)ৰ দ্বাৰা নিশ্চয়তা দিয়া আবেদনকাৰীৰ মৌলিক অধিকাৰ উলংঘন কৰে। সেয়েহে, আবেদনকাৰীৰ এটা নিৰ্দেশনাৰ অধিকাৰ আছে যে, তেওঁৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ তেওঁক পুনৰ প্ৰদান কৰা হ'ব। আমি সেই অনুসৰি ১৮৮৮চনৰ আজমেৰ চৰকাৰী ৱাৰ্ড নিয়মাৱলী, ১ৰ অধীনত গঠিত আজমেৰ-মেৰৱাৰাৰ ৱাৰ্ড আদালতক আবেদনকাৰীৰ ইষ্টিমৰাৰী সম্পত্তি আৰু দখল কৰা অন্যান্য সম্পত্তিৰ তত্বাৱধান কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিবলৈ আৰু আবেদনকাৰীক তেওঁলোকৰ দখল ঘূৰাই দিবলৈ নিৰ্দেশ দিওঁ। আবেদনকাৰীয়ে এই আবেদনৰ খৰচ বহন কৰিব।

আবেদনৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

আবেদনকাৰীৰ প্ৰতিনিধি- আই. এন. শ্ৰফ।

উত্তৰদাতাকাৰীৰ প্ৰতিনিধি- জি. এইচ. ৰাজাধ্যক্ষ।

অনুবাদ: ড. অৰ্চনা দেৱী, কনিষ্ঠবৰ্গ অনুবাদক, অনুবাদ শাখা, গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়।

DISCLAIMER

The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

"স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ'ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বুলি বিবেচিত হ'ব।"